

تحلیلی بر معیارهای سرزندگی در فضاهای عمومی

نویسندگان: دکتر علی مشهدی (عضو هیئت علمی دانشگاه علم و فرهنگ)
مهندس حانیه الهی زاده

www.ketab.ir

انتشریاد گروه نشریات
سازمان چاپ و نشر

سرشناسه عنوان و نام پدیدآور	مشهدی، علی، ۱۳۵۵- تحلیلی بر معیارهای سرزندگی در فضاهای عمومی/ نویسنده علی مشهدی، حانیه الهی‌زاده، تهران: یزدا، ۱۴۰۰. ۱۲۴ ص:، مصور، جدول. ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۵-۹۱۳-۳
مشخصات نشر مشخصات ظاهری شابک	فینیا کتابنامه: ص. [۱۱۱] - ۱۱۴.
وضعیت فهرست‌نویسی یادداشت موضوع	فضاهای عمومی -- طراحی و ساخت -- جنبه‌های روان‌شناسی Public spaces -- Design and construction -- Psychological aspects فضا در معماری -- جنبه‌های روان‌شناسی Space (Architecture) -- Psychological aspects شادی -- جنبه‌های اجتماعی Cheerfulness -- Social aspects فضاهای عمومی -- ایران -- طراحی و ساخت -- جنبه‌های روان‌شناسی Public spaces -- Design and construction -- Psychological aspects -- Iran فضا در معماری -- ایران -- جنبه‌های روان‌شناسی Space (Architecture) -- Psychological aspects -- Iran شادی -- ایران -- جنبه‌های اجتماعی الهی‌زاده، حانیه، ۱۳۷۲- ۷۸۹۰۵۳ ۷۱۱۱۴ ۱۶۵۰۰۷
شناسه افزوده رده‌بندی کنگره رده‌بندی دیویی شماره کتابشناسی ملی	۷۸۹۰۵۳ ۷۱۱۱۴ ۱۶۵۰۰۷

تحلیلی بر معیارهای سرزندگی در فضاهای عمومی

نویسندگان: دکتر علی مشهدی، مهندس حانیه الهی‌زاده

ناشر: یزدا / چاپ اول: ۱۴۰۰ / قطع: وزیری / تعداد صفحات: ۱۲۴ صفحه /

ویراستار: پریسا محسنی/ گرافیک و مدیر تولید: فاران اتحاد/

چاپ و صحافی: یزدا / شمارگان: ۱۰۰ نسخه / بها: ۶۰ هزار تومان /

ISBN: 978-600-165-913-3

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۵-۹۱۳-۳

نشر یزدا و گروه نشریات

دفتر نشر و نمایشگاه دائمی: تهران، سیدخندان، خیابان ارسباران، کوچه‌ی ستاری، شماره‌ی ۲۲،
ساختمان یزدا دورنگار: ۲۲۸۸۵۶۵۱ (۰۲۱) تلفن: ۲۲۸۸۵۶۴۷-۵۰ (۰۲۱)

توجه: به موجب قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸/۱۰/۱۱ و همچنین قانون
ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی مصوب سال ۱۳۵۰ تمام حقوق این اثر به هر نحو برای نشر یزدا
محفوظ است. نشر و پخش تمام یا قسمتی از این کتاب بدون اجازه از ناشر، باعث پیگرد قانونی خواهد شد.

www.yazdamarket.com

خرید آنلاین:

https://www.instagram.com/yazdamarket/

اینستاگرام:

فهرست مطالب

۱	پیش‌گفتار
۳	فصل اول: مبانی نظری سرزندگی در فضاهای عمومی
۳	تعریف سرزندگی
۴	شکل‌گیری تفکر سرزندگی
۵	سرزندگی در اسلام
۵	پیدایش مفهوم سرزندگی در شهر
۶	دیدگاه اندیشمندان و نظریه‌پردازان در باب سرزندگی و مؤلفه‌های آن
۶	کوپن لینچ
۷	جین جیکوبز
۱۰	راب کریر
۱۰	چپ من
۱۱	یان گل
۱۵	هنری شفتو
۱۶	ماتیو کرمونا و دیگران
۱۶	فرانسیس تیبالدز
۱۶	انجمن معماران ایالت متحده
۱۷	بنتلی و همکاران
۱۸	چارلز لاندري
۱۸	کوروش گلکار
۱۹	جهانشاه پاکزاد
۲۰	جمع‌بندی
۲۳	فصل دوم: معیارهای سرزندگی
۳۲	زمینه‌های ظهور سرزندگی
۳۲	فضا
۲۴	فضا در معماری
۲۴	فضای عمومی
۲۵	مؤلفه‌های آفرینش معماری سرزنده
۲۷	ارائه معیارهای سرزندگی
۲۸	حضورپذیری مردم
۳۱	تنوع و جذابیت

۱۳	آسایش
۳۲	نفوذپذیری
۳۳	انعطاف پذیری
۳۴	امنیت
۳۶	شفافیت
۳۸	خوانایی
۳۸	زیبایی
۴۱	جمع‌بندی
۴۳	فصل سوم: تجزیه و تحلیل نمونه‌های موردی
۴۴	بررسی اولیه نمونه‌های موردی
۴۴	پرديس سينمايی ملت
۴۹	مرکز فرهنگی و هنری اسلو
۵۲	مدیاتک سندای
۵۶	تئاتر شهر تهران
۵۹	فرهنگسرای نیاوران
۶۲	تحلیل معیارهای سرزندگی در نمونه‌های موردی
۶۲	نمونه‌های موفق
۶۲	معیارهای سرزندگی در تئاتر شهر تهران
۷۰	بررسی معیارهای سرزندگی در فرهنگسرای نیاوران
۷۸	نمونه‌های شهری ناموفق
۸۱	محله چهاردیواری تهران
۸۸	محله سعدی شیراز
۹۹	جمع‌بندی
۱۰۱	فصل چهارم: راهکارهای کیفی سرزندگی
۱۰۱	ریز معیارهای سرزندگی
۲۰۱	تشریح راهکارهای کیفی
۱۰۸	جمع‌بندی
۱۱۱	فهرست منابع
۱۱۵	فهرست جداول
۱۱۶	فهرست نمودارها
۱۱۷	فهرست تصاویر

پیش‌گفتار

تأمین شرایط زندگی در شهر رابطه نزدیکی با مفهوم سرزندگی و قابل زندگی بودن شهر دارد. شهری که زمینه سکونت افراد است بایستی دعوت‌کننده بوده و محیطی پرشور ایجاد کند. در این میان آنچه مهم است آن است که به چه میزان احساس می‌شود شهر از شهروندانش برای حضور در مکان‌های آن دعوت می‌کند. چنانچه امروزه شاهد آن هستیم تعاملات اجتماعی که مستلزم حضور در عرصه همگانی بوده به طور چشمگیری رنگ باخته است و فضاهای شهری که در آن زندگی می‌کنیم مملو از احساس خمودگی، عدم نشاط و سرزندگی اجتماعی است. شهری که نقش فضاهای آن تنها محدود به رفت و آمد بین محل کار، زندگی و تفریح شده است و فضای معماری آن گونه که باید به خوبی نقش خود را در همبستگی اجتماعی و تقویت تعاملات شهروندان ایفا نمی‌کند. شهری با فضای پیرزنده و شهری بدون زندگی دو پیام کاملاً متفاوت ارسال می‌کنند. یکی انتظار یک تجربه مشترک و لذت‌بخش را ایجاد می‌کند و دیگری پیام می‌دهد که یک جای کار درست نیست. آنچه اهمیت دارد این است که فضای شهری پر کشش بوده و مکانی بامعنا ایجاد کند.

به مانند موجود زنده‌ای که برای ادامه زندگی به سرزندگی و نشاط نیازمند است شهر نیز نیازمند فضاهایی است که در آن تعاملات اجتماعی شهروندان شکل گیرد و فرهنگ جامعه در بستر آن ارتقاء یابد. کاربری‌های متنوع در قالب فرم معماری، فعالیت‌ها را پدید می‌آورند، فعالیت‌هایی که باعث آمدن، ماندن و شروع فعالیت‌های جدید هستند و آغازکننده چرخه سرزندگی و پویایی فضای شهری‌اند.

یکی از مسائل جدی در ارتباط بین توده و فضا در معماری و شهرسازی امروز ایران، صلبیت توده و عدم ارتباط با فضای زمینه بوده که این امر تأثیری زیادی در جهت ایجاد فضاهایی عاری از پویایی داشته و زمینه مشارکت‌پذیری و تعامل مردم را به حداقل می‌رساند. زیرا حدود و سرشت فعالیت‌های بیرونی تا حد زیادی متأثر از کاربری‌هایی است که می‌تواند

الگوهای فعالیت‌ها را تحت تأثیر قرار دهند. این مسئله موجب گم‌گشتگی فضاهای واسطی شده است که می‌توانند امکان حضور مشترک افراد را فراهم کرده و روابط متقابل میان افراد را تنظیم کنند تا افراد با حضور در مکانی که دیگران نیز در آن هستند به تجربه مشترکی از فضا برسند. کاربری‌ها و معماری‌هایی که می‌تواند باعث حضور مردم در فضاهای عمومی با هدف ماندن شوند و سرزندگی فضای شهری را رقم بزنند، منجر به ارتقاء سطح روابط اجتماعی، افزایش امنیت، ایجاد حس تعلق به مکان و کاهش جرم و جنایت در شهر می‌گردند. فضاهای کاربرمحور با تشویق به حضور افراد، خود آغازگر فعالیت‌های جدیدی‌اند که می‌تواند جاذبه اصلی منطقه را تشکیل دهند. جاذبه‌ای حاصل از معماری که پیوندی استوار و ناگسستنی با فرهنگ، الگوهای رفتاری و ارزش‌های جامعه دارد و پاسخگوی نیاز انسان به برقراری تعامل و ارتباط با انسان‌ها است.

این پژوهش با این پیش‌فرض که سرزندگی در فضاهای شهری سبب تقویت کیفیت فضایی شده و به جذب گروه‌های مختلف در فضاهای عمومی کمک می‌کند، در پی یافتن پاسخ‌های کاربردی و ملموس برای حصول به سرزندگی در فضاهای شهری می‌باشد. برای نیل به این مقصود، این پژوهش از یک ساختار سلسله‌مراتبی برای دستیابی به معیارهای کاربردی بهره می‌برد. بطوریکه در ابتدا، دیدگاه‌های صاحب‌نظران و اندیشمندان این حوزه مطرح گردیده سپس از طریق مقایسه تطبیقی، معیارهای پرتکرار استخراج می‌گردند. سپس در بخش‌های بعد، این معیارها در مجموعه‌ای از نمونه‌های موردی انتخاب‌شده مورد بررسی قرار می‌گیرند. از میان مجموعه‌ای از نمونه‌های موردی، دو گروه که اولین گروه دارای معیارهای پررنگ سرزندگی و گروه دوم مشتمل بر مواردی که فاقد معیارهای سرزندگی هستند به صورت متضاد انتخاب‌شده و این معیارها در دو سرطیف مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهند گرفت تا در نهایت ریزمعیارهای مربوط به هر مولفه استخراج گردند و در انتها برای ملموس‌ساختن ریزمعیارها و کاربردی‌کردن آنها راهبردهای زیرمجموعه هریک از آنها در فضاهای معماری و شهری ارائه می‌گردند. امید است این پژوهش از دیدگاه نظری تکمیل‌کننده مطالعات انجام‌شده در این زمینه از هر دو بعد ساختاری و محتوایی بوده و از دیدگاه عملی منجر به ارائه راهکارهای مفید در جهت افزایش تعاملات اجتماعی و سرزندگی بیشتر در فضاهای عمومی گردد.

علی مشهدی